

Отримано: 5 березня 2018 р.

Прорецензовано: 7 березня 2018 р.

Прийнято до друку: 12 березня 2018 р.

e-mail: hordiioksana@ukr.net

DOI: 10.25264/2519-2558-2018-1(69)/1-118-120

Гордій О. М. Прецедентний характер функціонування експресивно-комунікативної фразеології німецької мови у веб-сервісах запитань і відповідей. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*. Острого : Вид-во НаУОА, 2018. Вип. 1(69), ч. 1, березень. С. 118–120.

УДК: 811.112.2'373.7

Гордій Оксана Мирославівна,

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу, м. Івано-Франківськ

ПРЕЦЕДЕНТНИЙ ХАРАКТЕР ФУНКЦІОНУВАННЯ ЕКСПРЕСИВНО-КОМУНІКАТИВНОЇ ФРАЗЕОЛОГІЇ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ У ВЕБ-СЕРВІСАХ ЗАПИТАНЬ І ВІДПОВІДЕЙ

У статті аналізується функціонування фразеологічних експресивів та комунікативів сучасної німецької мови в асинхронній Інтернет-комунікації (на прикладі веб-сервісів запитань і відповідей). Аргументується розгляд цих одиниць як прецедентних феноменів емоційно-оцінної концептосфери німецької лінгвокультури.

Ключові слова: асинхронна Інтернет-комунікація, медіолект, фразеологічні експресиви і комунікативи, подвійна актуалізація значення, прецедентний феномен.

Гордій Оксана Мирославівна,

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу, м. Івано-Франківськ

ПРЕЦЕДЕНТНИЙ ХАРАКТЕР ФУНКЦІОНУВАННЯ ЕКСПРЕСИВНО-КОМУНІКАТИВНОЇ ФРАЗЕОЛОГІЇ НІМЕЦЬКОГО ЯЗЫКА НА ВЕБ-СЕРВІСАХ ВОПРОСОВ И ОТВЕТОВ

В статье анализируется функционирование фразеологических экспрессивов и коммуникативов современного немецкого языка в асинхронной Интернет-коммуникации (на примере веб-сервисов вопросов и ответов). Аргументируется рассмотрение этих единиц как прецедентных феноменов эмоционально-оценочной концептосферы немецкой лингвокультуры.

Ключевые слова: асинхронная Интернет-коммуникация, медиолект, фразеологические экспрессивы и коммуникативы, двойная актуализация значения, прецедентный феномен.

Oksana Hordii,

Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas, Ivano-Frankivsk

THE PRECEDENT CHARACTER OF FUNCTIONING OF EXPRESSIVE AND COMMUNICATIVE PHRASEOLOGY OF THE GERMAN LANGUAGE IN QUESTION-AND ANSWER WEBSITES

The article analyzes the functioning of the expressive and communicative phraseology of modern German on the pages of question-and-answer (Q&A) websites. Combination of features of speech and writing in the Internet-texts is explained by the specific parameters of communication channel and medium; by their action a particular media variant of language is formed, which displays specific phonetic-graphic, lexical and grammatical features. Functioning of the communicative and expressive phraseology in the asynchronous Internet communication is defined as one of the constituents of this media variant of language. The analysis of the functioning of these idioms on question-and-answer websites allows us to define them as a means of creating communicative proximity, an emotionally-marked way of organizing of the communication, and imitating the common communicative space as well as its informal character.

On the question-answer websites, there is a big interest of ordinary users in the question of the etymology of the idioms being studied. Correspondents actively discuss their origins and shades of meaning. It is established that the expressive and communicative idioms of the German language perform an appeal function. It is argued that these units can be regarded as precedent phenomena of the intentional and emotional framework of the German linguistic culture.

Key words: asynchronous Internet-communication, media variant of language, expressive and communicative phraseology, doubled actualization of meaning, precedent phenomenon.

Постановка наукової проблеми та її значення. Інтернет як плацдарм для творення нових суспільних формацій та нового типу комунікації сьогодні досліджують представники багатьох галузей науки. Інтернет-лінгвістика розвивається у швидкому темпі, про що свідчать численні праці у цій сфері вітчизняних та зарубіжних дослідників [1; 2; 4; 5]. Все частіше постає питання про використання Інтернету як гігантського мовного корпусу та проводяться відповідні прикладні дослідження [6; 8]. З огляду на зазначені тенденції вважаємо актуальним дослідження проникнення і функціонування експресивної та комунікативної фразеології німецької мови в Інтернет-дискурсі, зокрема в асинхронній комунікації.

Аналіз останніх досліджень публікацій засвідчує великий науковий інтерес щодо виокремлення жанрової типології Інтернет-дискурсу та аналізу особливостей функціонування в Інтернет-текстах мовних одиниць різних рівнів. О. В. Лутовінова стверджує, що жанри віртуального дискурсу динамічніші у порівнянні з традиційними, а межі між ними досить гнучкі [2, с. 285]. Жанри Інтернет-комунікації слід розглядати як формати спілкування, в яких технічні конфігурації визначають мовний образ текстів і комунікативну поведінку мовців.

Значну увагу дослідники приділяють питанню взаємодії усної і писемної форм мовлення в Інтернеті [3; 7; 11]. Л. Ю. Щипіцина відзначає, що своєрідне поєднання ознак усного і писемного мовлення в Інтернет-комунікації пояснюється специфічними параметрами каналу і засобу комунікації (електронна форма існування тексту, гіпертекст, мультимедійність, інтерактивність, синхронність, варіативність кількості і експліцитності комунікантів). Під дією цих параметрів утворюється особливий медійний варіант мови (медіолект), який виявляє специфічні фонетико-графічні, лексичні і граматичні ознаки, а також зміни в семантичній і синтаксичній організації тексту у порівнянні з традиційним (друкованим) текстом [4, с. 17]. Найпоширенішими прояви ознак усного мовлення є в діалогічній синхронній Інтернет-комунікації (жанр чату, служби

митевих повідомлень) [11]. Прагнення комунікантів до економії зусиль і часу у продукуванні повідомлень та імітації безпосереднього невимусеного усного спілкування зумовлює мовні новації також в асинхронних формах Інтернет-комунікації – форумах, сервісах запитань і відповідей тощо. Завдяки пошуковим машинам відкривається доступ до фіксованого у цифровій писемній формі гігантського масиву квазіусного мовлення, що дає можливість досліджувати на великому емпіричному матеріалі мовні одиниці, основною сферою вживання завжди вважалось усне розмовне мовлення.

Метою статті є детальний аналіз функціонування на сторінках веб-сервісів питань-відповідей фразеологічних експресивів і комунікативів сучасної німецької мови – синтаксично оформлених у вигляді речень чи еліптичних речень окремих висловлювань, закріплених узуально для вираження інтенцій, оцінок і емоцій мовця. До окремих завдань належить розгляд цих одиниць як прецедентних феноменів німецької лінгвокультури та в ролі чинника формування концептуально усного характеру асинхронної Інтернет-комунікації.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. На просторах Інтернету в останні роки сформувались різні форми асинхронної комунікації, які відрізняються за певними параметрами і можуть розглядатися як окремі субжанри Інтернет-комунікації. До них належать передусім форуми, веб-сервіси запитань і відповідей та форми інтерактивного зв'язку з читачами-відвідувачами сайтів, напр., читацькі коментарі на сайтах онлайн-видань.

Веб-сервіси запитань і відповідей (т. зв. соціальні пошукові системи) дозволяють користувачам задавати питання, на які не завжди легко самостійно знайти відповідь у довідкових джерелах. На деяких платформах дозволені будь-які запитання, тобто як деталізовані запитання з різноманітних галузей науки і техніки, так і питання приватного характеру. Користувачі веб-сайту обмінюються між собою порадами і особистим досвідом з усіх сфер життя. Користувачі також можуть вказати джерело своєї відповіді. Однією з найвідоміших систем запитань і відповідей в німецькомовному секторі Інтернету є *gutefrage.net*, заснована у липні 2006 р. Протягом перших п'яти років існування цього веб-сервісу тут було розміщено більше ніж 5 млн. запитань та отримано понад 15 млн. відповідей, що однозначно свідчить про високу популярність цього Інтернет-ресурсу. Вибірка найкращих та найбільш чудернацьких питань і відповідей цього часу представлена у книзі Ф. Мейера «*Wo wohnt der Fisch, wenn das Aquarium geputzt wird?*» (2010). Популярною у всьому світі є також платформа запитань і відповідей *Yahoo! Clever*.

Крім того, існують веб-сервіси, правила яких допускають лише питання інформативного змісту (*Wissensfragen*). Ці веб-ресурси (напр., *COSMiQ*, *wer-weiss-was*) за своєю функцією схожі до автоматизованих пошукових систем. Проте отримання у пошуку інформації допомоги від реальних людей, які володіють гігантським сукупним фондом знань, значно розширює можливості програмованого алгоритму.

Для комунікації на платформах запитань і відповідей характерні риси неформальної дистантної асинхронної комунікації, тобто тут спостерігаються прояви концептуально усного мовлення: фамільярність спілкування, емоційна відкритість тощо, які формально виражаються через ітерацію розділових знаків, клітизацію слів, редукацію літер, вживання емотиконів. Користувачі часто емоційно описують свою проблему, наголошують на важливості отримання допомоги, використовуючи при цьому відповідні фразеологічні експресиви і комунікативи. Наприклад, один з користувачів описує проблему з програмним забезпеченням під таким заголовком: «*Java Problem!! Bitte um Hilfe!!!!!! Es geht um Leben und Tod*» (*gutefrage.net*).

За допомогою влучного, часто жартівливого заголовка читачі прагнуть виділити своє повідомлення з-поміж інших, ідентифікувати себе як мовну особистість, такі заголовки мають також розважальний ефект. Для повідомлень, в яких вжито досліджувані фразеологічні одиниці, загалом характерна підвищена емоційність, вживання експресивних конструкцій. Так, інший користувач звертається за порадою щодо придбання нового комп'ютера та описує проблему зі старим комп'ютером: «... *Die kleinen Räder drehen und drehen, manchmal 5 bis 7 Stück und nichts tut sich. Was kann man da tun? Es ist zum Auswachsen. Woran liegt das? Kann mir das mal jemand erklären? Gibt es da Möglichkeiten? Was zu machen?*» (*gutefrage.net*).

Типовим є також використання фразеологічних комунікативів **запевнення / підтвердження сказаного / клятви** (*Das kann ich dir sagen; Lass dir das gesagt sein; Ich muss schon sagen*). Зокрема, один з користувачів запевняє іншого, який задав питання щодо купівлі iPad 3, що це вигідніше, аніж придбати iPad 2: «*Es lohnt sich eher als das iPad 2, das kann ich dir sagen, auch wenn die Preise für das iPad 2 im Moment immer weiter sinken...*» (*gutefrage.net*). Якщо наголошують на складності дати однозначну відповідь чи коли користувач розгублений і вагається у прийнятті рішення, часто вживають одиниці **епістемної оцінки** (*Da steckt man nicht drin; Was tun spricht Zeus; Jetzt bin ich so schlau wie vorher*). Так, один з користувачів, даючи відповідь на запитання, що краще придбати для навчання на факультеті інформатики – ПК чи ноутбук, уникає прийняття рішення за іншого, вживаючи в кінці повідомлення жартівливий вираз: «*Diese Entscheidung kann Dir kein Fremder abnehmen. <...>. Was tun spricht Zeus :)*» (*computerfrage.net*). Нами виявлені також інші випадки вживання жартівливих одиниць у сервісі запитань і відповідей, які, вочевидь, сприяють встановленню невимусеної атмосфери, імітації ситуації комунікативної близькості. Зокрема, відповідаючи на запитання, скільки коштує таксі з Маямі до Форт Маєрс, користувач дотепно доповнює свої підрахунки ФО, яка в лексикографічних джерелах також подається з маркуванням «жарт.»: «<...> **Da muss 'ne alte Frau lange für stricken. Es gibt übrigens sowohl in Miami als auch in FtM Flughäfen**» (*gutefrage.net*). На відміну від форумів, де на одному ресурсі реєструються переважно користувачі зі схожими інтересами, однієї вікової групи тощо, на порталах питань-відповідей заходить велика кількість людей різного віку і соціального статусу, тому окремі запитання можуть видатися тому чи іншому користувачу кумедними і їх відповіді носять характер зауваження, при цьому часто вживаються відповідні ФО. Наприклад, на запитання 13-річної дописувачки про те, якого кольору краще придбати ігрову приставку, одна з (ймовірно старших) користувачів зреагувала короткою реплікою «**deine sorgen möcht ich haben...**» (*gutefrage.net*).

Користувачі порталів *gutefrage.net*, *kurzfrage.de*, *wer-weiss-was.de* та ін. цікавляться також власне досліджуваними фразеологічними одиницями, активно обговорюють їхнє значення та етимологію. Проведений аналіз чисельних запитань та більшості відповідей засвідчує, що у дискусії беруть участь головним чином пересічні користувачі. Їхні питання стосуються здебільшого походження тії чи іншої фрази, напр.: «*Woher kommt der Spruch «Holla die Waldfee?»*» (*de.answers.yahoo.com*); «*Der Ausspruch, «Du hast doch Tomaten auf den Augen» Woher kommt er?»*» (*gutefrage.net*); «*Woher stammt der Spruch «Da wird ja der Hund in der Pfanne verrückt?» Und wie kam man auf diesen doch sehr bizzaren Spruch?»*» (*cosmiq.de*); «*Woher kommt der Ausspruch «Mein lieber Scholli!»? Wer oder was ist / war denn bloß ein Scholli???*» (*kurzfrage.de*). Користувачі інколи

вказують ймовірні територіальний ареал чи часовий проміжок походження виразу. Наприклад, одна з дописувачок запитує про походження ФО *Ab trimo!* і відзначає, що її чоловік, який родом з іншої місцевості (теж з північно-західної Німеччини), також знає цей вираз (*gutefrage.net*). Інший користувач цікавиться походженням виразу *Hinein, Onkel Otto!*, який, за його спостереженнями, вживається у різноманітних ситуаціях – від забитого гола у футболі до стрибка в холодну воду, та припускає, що він міг виникнути близько 1940-50 років, адже його батько та батьки п'яти інших друзів, рік народження усіх між 1930 та 1932, вживають цей вираз (*kurzefrage.de*).

Цікавими є також відповіді користувачів. Часто вони дублюють інформацію, отриману з різноманітних довідкових джерел. Зокрема, на запитання щодо ФО *Ab nach Kassel!* користувачі наводять дві відомі версії походження, представлені у словниках Л. Реріха і Г. Кюппера. Згідно з однією з них, цей вираз походить з 18 ст., коли князі Гессена продавали своїх підданих англійцям для участі в північноамериканській колоніальній війні; місцем збору тоді слугувало м. Кассель. Більшість дослідників, проте, дотримуються іншої версії: у 1870 р. на вокзалі м. Аахен люди гукали «*Ab nach Kassel!*» полоненому після битви під Седаном кайзеру Наполеону III, якого звідти доправляли потягом до Касселя. Адже саме цим роком датована перша писемна згадка про цей вираз [9; 10].

Щодо ФО *Da wird (ja) der Hund in der Pfanne verrückt!* переповідають відому історію про Тіля Ойленшпігеля, яка ґрунтується на грі слів: бровар, в якого навчався Тіль, попросив його підсмажити хміль (*Hopfen*). Натомість Тіль кинув на сковорідку собаку хазяїна на ім'я *Hopf*. Користувачі, які незнайомі з літературним походженням цієї ФО, наводять власні актуальні асоціації. Одна з дописувачок стверджує, що їй відомий цей вираз, оскільки вона працює на фабриці солодошів, де виробляють марципанового песика на маленькій пластиковій сковорідці, та наводить посилання, за яким можна побачити фото цього виробу (*answers.yahoo.com*).

Цікавим видається відчуття носіїв мови щодо прецедентності певного виразу. Зокрема, при обговоренні походження ФО *Hinein, Onkel Otto!* один з користувачів стверджує, що **ніколи не чув цього виразу**, проте **припускає**, що *«те, як він сприймається, можливо, свідчить про те, що він походить з до- чи післявоєнного шлягеру чи комедійного фільму того часу або може належати творчому доробку Г. Ергардта»* (Г. Ергардт – німецький комік, музикант, актор і поет середини 20 ст. – наша прим.) (*kurzefrage.de*). Значний інтерес користувачів до походження низки фразеологічних експресивів і комунікативів вказує на те, що носії мови відчужають особливий статус цих одиниць, їхню національно-культурну маркованість, сприймають їх як прецедентні феномени.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Проведений аналіз функціонування фразеологічних експресивів та комунікативів в асинхронній Інтернет-комунікації дозволяє визначити їх як засоби створення комунікативної близькості, емоційно-маркованого способу організації спілкування, імітації спільного комунікативного простору, його неформального характеру. Вони вживаються здебільшого для емоційного насичення повідомлень, активізації уваги співрозмовника, виклику інтересу до теми розмови та до себе як мовної особистості. Вживання цих одиниць часто супроводжується основними фонетико-графічними особливостями концептуально усного мовлення.

На платформах запитань і відповідей спостерігається зацікавленість пересічних користувачів питанням етимології досліджуваних фразеологічних одиниць. Дописувачі активно обговорюють їхнє походження та відтінки значення, тобто прослідковується тенденція до сприйняття цих одиниць як прецедентних висловлень. Завдяки поєднанню діахронної та синхронної національно-культурної специфіки семантики і включенню механізмів вторинної інтертекстуальної алюзії фразеологічні експресиви і комунікативи німецької мови виконують в Інтернет-комунікації парольну функцію, натякають на спільну емоційну сферу носіїв мови, спільний фоновий гумор. Ці одиниці виявляють потенціал творення спільноти і виступають прецедентними феноменами інтенційної та емоційно-оцінної концептосфер німецької лінгвокультури, її об'єднуючим фактором.

Перспективним бачимо дослідження функціонування цих одиниць в інших жанрах Інтернет-дискурсу.

Література:

1. Компанцева Л. Ф. Интернет-коммуникация: когнитивно-прагматический и лингвокультурологический аспекты : дис. ... доктора филол. наук : 10.02.02 / Компанцева Лариса Феликсовна. – Луганск, 2007. – 503 с.
2. Лутовинова О. В. Лингвокультурологические характеристики виртуального дискурса : монография / Ольга Васильевна Лутовинова. – Волгоград : Перемена, 2009. – 476 с.
3. Лысенко С. А. Взаимодействие устной и письменной формы существования языка в интернет-коммуникации : дис. канд. филол. наук : 10.02.19 / Лысенко Сергей Александрович. – Воронеж, 2010. – 184 с.
4. Щипицина Л. Ю. Комплексная лингвистическая характеристика компьютерно опосредованной коммуникации (на материале немецкого языка) : дис. ... доктора филол. наук : 10.02.04 / Щипицина Лариса Юрьевна. – Архангельск, 2010. – 459 с.
5. Crystal D. Internet Linguistics : A Student Guide / David Crystal. – New York : Routledge, 2011. – 192 p.
6. Diemer S. Das Internet als Korpus? : Aktuelle Fragen und Methoden der Korpuslinguistik / S. Diemer // Saarland Working Papers in Linguistics 2. – 2008, P. 29-57.
7. Dürscheid Ch. Getippte Dialoge in neuen Medien. Sprachkritische Aspekte und linguistische Analyse [Електронний ресурс] / Ch. Dürscheid, S. Brommer // Linguistik online 37. – 2009. – № 1. – Режим доступу : http://www.linguistik-online.org/37_09/duerscheidBrommer.html. – Назва з екрана. – Дата звернення : 16.12.2017.
8. Korpora, Web und Datenbanken : computergestützte Methoden in der modernen Phraseologie und Lexikographie / Hrsg. S. Ptashnyk. – Baltmannsweiler : Schneider Verlag Hohengehren, 2010. – 267 S. – (Phraseologie und Parämiologie ; Bd. 25).
9. Küpper H. Wörterbuch der deutschen Umgangssprache / Heinz Küpper. – Stuttgart ; München ; Düsseldorf ; Leipzig : Klett, 1997. – 959 S.
10. Lexikon der sprichwörtlichen Redensarten. Band 1-5 / Hrsg. L. Röhrich. – Freiburg, Basel, Wien: Verlag Herder, 1994. – 1834 S.
11. Storrer A. Schriftverkehr auf der Datenautobahn. Besonderheiten der schriftlichen Kommunikation im Internet / A. Storrer // Neue Medien im Alltag : Begriffsbestimmungen eines interdisziplinären Forschungsfeldes / [Hrsg. G. G. Voß]. – Opladen : Leske und Budrich, 2000. – S. 153-177.